

FRIENDSHIP JEALOUSY AND SELF-EFFICACY AS PREDICTORS OF SELF-ESTEEM IN ADOLESCENTS: A RESEARCH ON SECONDARY AND HIGH SCHOOL STUDENTS**Yunus AKAN***Asst.Prof. Dr., Muş Alparslan University, Turkey, y.akan@alparslan.edu.tr**ORCID: 0000-0003-3946-7356**Received: 13.06.2020**Accepted: 15.09.2020**Published: 28.09.2020***ABSTRACT**

This study aimed to reveal the relationship between friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem among secondary and high school students. It adopted relational survey design. The study sample included randomly recruited 439 adolescents (275 females; 164 males) studying at six different schools located in the central district of Mus. Personal Information Form, "Friendship Jealousy Scale", and "Self-Efficacy Expectation Scale for Adolescents" were used as data collection tools. Approximately, 96% of the individuals who were contacted completed the data collection tools. Normality tests, validity-reliability analyses, descriptive statistics, Pearson Correlation test and multiple regression analyses were applied. Findings showed a significant relationship between friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem scores ($p < .05$). While there was a negative relationship between friendship jealousy and self-efficacy as well as self-esteem, there was a positive relationship between self-efficacy and self-esteem. Moreover, the relationship between friendship jealousy and self-efficacy significantly predicted self-esteem in secondary and high school students. The results were discussed and some suggestions were made. Considering the results of the current study together with literature, it can be said that improving self-esteem in adolescents increases self-efficacy but reduces friendship jealousy, which can cause some undesirable consequences. In this context, self-esteem development programs for adolescents should be applied in secondary and high schools. In particular, it is possible to adapt the trainings that focus on basic life skills (such as character development, communication, emotion management and empathy) for adolescents in secondary and high school period into the school guidance curriculum.

Keywords: Secondary and high school students, adolescence, friendship jealousy, self-efficacy, self-esteem

INTRODUCTION

Adolescence refers to the age interval for secondary and high school students. Adolescents experience intense role and identity confusion in this period (Kulaksızoglu, 2004). To overcome this chaos and to establish a healthy identity, the concepts of friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem play an important role. The concept of self-esteem comes to the fore a little more because of the need for independence, acceptance, identification and admiration during adolescence (Temel & Aksoy, 2001). What exactly does self-esteem mean, which is crucial in adolescence?

Self-esteem basically refers to the individual's self-evaluation such as whether he/she considers himself/herself as valuable, successful, capable and important (Coopersmith, 1974). Individuals with high self-esteem make every effort to be happy, healthy, productive and more successful; they behave more decisively to deal with the difficulties they face; they accept other individuals; and they do not easily submit to the pressure exerted on them by their peers. On the other hand, individuals with low self-esteem may become anxious, pessimistic, who lost their hopes and have negative thoughts about their future, and exhibit signs of failure (Coleman & Hendry, 1999). In this respect, adolescence is a risky period for self-esteem. In this period, an adolescent seeks an answer to some questions such as what he/she is like, what he/she looks like and how he/she feels about himself/herself (Uyanık Balat, 2003).

Positive self-beliefs of adolescents are the source of their self-efficacy (Bandura, 1997). Thus, it can be stated that there is a mutual supporting relationship between self-esteem and self-efficacy. As a matter of fact, some studies (Aypay, 2010; Maryam, Davoud & Zahra 2011) emphasize the existence of a positive significant relationship between self-esteem and self-efficacy. In this context, it may be useful to examine the concept of self-efficacy which is assumed to have a positive effect on self-esteem of adolescents.

Self-efficacy is the confidence of individuals in their ability to successfully perform the tasks or behaviours assigned to them (Bandura, 1977). Individuals with self-efficacy belief tend to do more to achieve a job and they are more resistant to difficulties (Bandura, 1997). In this respect, developing self-efficacy in adolescents may reduce negative self-perception (Telef & Karaca, 2011). This may also contribute to increasing psychological well-being (Arslan, 2015) and subjective well-being (Telef & Ergün, 2013) in adolescents. Aktürk & Aylaz (2013) found that interpersonal relationships and academic achievement increased in secondary school students as self-efficacy increased. When evaluating self-esteem and self-efficacy, it is not possible to ignore emotional processes, especially for adolescence.

Emotional process refers to regulating the emotional state and it is influenced by self-efficacy (Muretta, 2004). The relationship between emotional processes and self-efficacy (Lin, 2003) underlines the importance of emotional self-efficacy in protecting individual' mental health during adolescence. This is because the negative emotions decrease if the adolescent has the ability to cope with them (Ceylan, 2013). Jealousy and envy are among these negative emotions.

Turkish Language Association (TDK) (2020) defines jealousy as “negative attitude that a person shows when seeing superiority of someone or the interest of a loved one in someone else” (TDK, 2020). Envy, the more intense dimension of jealousy, is that the individual desires a feature that he/she does not own and wishes the person to be deprived of it (Parrot & Smith, 1993). In a way, envy is related to *not having* while jealousy is related to *having* (Pines, 2003). Envy, which can be considered as an advanced level of jealousy, occurs as “friendship jealousy” among adolescents, especially in school and friends. In this sense, friendship jealousy is an individual’s intention to possess another person’s success, financial means or qualifications (Özkoç & Çalışkan, 2014). Friendship jealousy may emerge due to various reasons such as communication disorders, exclusion, low self-esteem, inadequacy personality disorder, excessive competition, and ego. Friendship jealousy is a common emotion among adolescents in terms of attracting attention, possession, success and close relationships among friends. When this feeling is not acquired sufficiently, it may result in destructive consequences (for example, adolescents can harm each other) (Akan, 2019).

Adolescents with low self-esteem and low self-efficacy find it difficult to control their emotions and they experience friendship jealousy more intensively (Baumeister & Twenge, 2003). Adolescents who experience friendship jealousy intensely compare their own characteristics with those of their peers constantly and become obsessed with their weaknesses (Işık, 2017). Moreover, the more adolescents have negative beliefs about themselves in terms of physical attractiveness, success and financial opportunities compared to their friends, the more their self-esteem decreases. These thoughts cause an individual to envy friends whom he/she thinks they are better and he/she cannot establish sincere warm friendship with them. In fact, these feelings of jealousy and envy may cause adolescents to exhibit negative behaviours such as violence / bullying against their friends. It can cause adolescents to develop feelings of hatred, anger, and hostility. Adolescents who are at peace with themselves and have high self-esteem can establish better friendship relationships (Çevik Büyükşahin & Atıcı, 2009).

Adolescents, on the other hand, want to express their opinions and to be accepted / approved by their peers. Being approved and accepted by group members increases the tendency of the adolescents to consider themselves valuable, reinforces their self-confidence, increases their self-confidence and reduces friendship jealousy (Kulaksızoğlu, 2004). In addition, there becomes an increase in emotional self-efficacy of adolescents loved among their friends; thus, negative emotions such as friendship jealousy decreases (Ceylan, 2013). Although there may be a positive relationship between self-esteem and self-efficacy, there is a negative relationship between friendship jealousy and self-esteem as well as self-efficacy. In other words, self-esteem and self-efficacy increase as friendship jealousy decreases among adolescents. Accordingly, the following research questions were asked:

- What is the level of friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem among secondary and high school students (adolescents)?

- Is there any relationship among self-esteem, friendship jealousy and self-efficacy of secondary and high school students (adolescents)?
- Is the relationship between friendship jealousy and self-efficacy in secondary and high school students (adolescents) a significant predictor of self-esteem?

METHOD

This is a relational screening study which aimed at revealing the relationships between the friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem of secondary and high school students (adolescents). Relational screening model is defined as a screening approach aimed to reveal whether there is a co-variance between two and more variables (Karasar, 2011).

Universe/Sample

The population of the study is the students studying in all secondary schools and high schools in the central district of Muş, the sample group consisted of 439 secondary school students ($n_1 = 167$) and high school students ($n_2 = 272$) from six different schools in the central district of Mus. There were 275 females and 164 males.

Data Collection Tools

Personal information form and three scales were used as data collection tools. Data collection tools used were as follows:

Personal Information Form: It asked two questions to identify students' education level and gender.

Friendship Jealousy Scale (FJS): The scale was developed by Akan (2019) and had six dimensions: Attention, Envy, Success, Desiring, Close Relationships (Sincerity), and Possession. Considering the validity and reliability of the scale, KMO was .91; Cronbach's Alpha was .89 and McDonald's ω was .90 ($p < .05$). The total variance value explained by the scale in six dimensions was found to be 51.3%.

Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES): The scale was developed by Rosenberg (1995) and consisted of 12 sub-dimensions with 63 items. The sub-dimensions of the scale were Self-esteem, Continuity of self-concept, Trust people, Sensitivity to criticism, Depressive affect, Fancifulness, Psychosomatic symptoms (Accepted as an indicator of anxiety), Feeling threat in interpersonal relationships, Degree of participating in discussions, Parental relationship, Relationship with father, and Psychic isolation. In this study, only a 10-item Self-Esteem subscale was used. It was adapted to Turkish by Çuhadaroğlu (1986) and its validity value was calculated as .71. The test-retest reliability coefficient of the scale was reported to be .75 (Çeçen, 2008). It was a 4-point Likert-type scale and scored as 1= "Never Agree", 2= "Disagree", 3= "Agree", and 4= "Completely Agree". The lowest score that can be obtained from the scale is 10 while the highest score is 40. The high score indicates that the

individual's self-esteem level is high. Considering the validity and reliability values of the scale reached within the scope of this research, KMO was .84; Cronbach's Alpha was .82 and McDonald's ω was .83 ($p < .05$). The total variance value of the scale was found to be 39.3%.

Self-Efficacy Expectation Scale for Adolescents (SEES-A): The scale was adapted to Turkish by Çelikkaleli, Gündoğdu and Kiran-Esen (2006) and it consisted of 24 items together with three sub-dimensions: academic self-efficacy expectation, social self-efficacy expectation, emotional self-efficacy expectation. The high score obtained from the scale indicates that the individual's level of self-efficacy expectation is high while the low score indicates level of self-efficacy expectation is low. It was a 5-point Likert-type scale and scored as 1= "Never", 2= "Very rarely", 3= "Sometimes", 4= "Frequently", and 5= "Always". The total scores vary between 23 and 115. During piloting, the response time of the scale was calculated as 5-7 minutes. The validity and reliability values of the scale were KMO= .87; Cronbach's Alpha= .87 and McDonald's ω = .88 ($p < .05$). The total variance value explained by the scale in three dimensions was found to be 42.3%. The item correlation temperature values of the scales used in the research were shared in Figure 1.

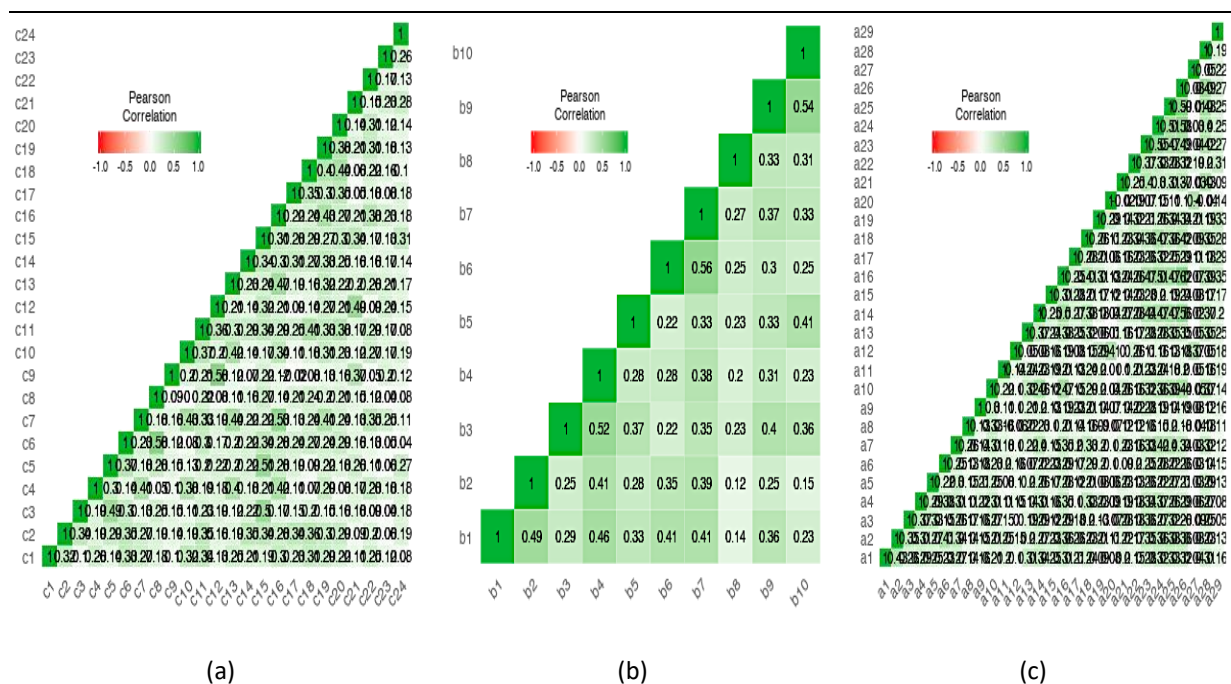


Figure 1. Item Correlation Temperature Values Regarding Scales Used in Data Collection (a): SEES-A (b): RSES (c): FJM

Considering Figure 1, it can be said that the item correlation temperature values of the scales used in the study are acceptable or even good. This is a positive case for the validity and reliability of the data obtained in the research.

Data Analysis

The researcher obtained the ethical committee permission for administering the scales to the sample group by the decision of the Mus Alparslan University Scientific Research and Publication Ethics Committee dated 27/11/2019 and 10 numbered. Then, the implementation phase was conducted with the written permission taken from the Directorate of National Education. The researchers distributed data collection tools to schools and 575 of the 600 scale forms were returned. In other words, approximately, 96% of the individuals who were contacted completed the data collection tools. However, 136 of the returned forms were excluded from the study for various reasons (missing data, extreme data, marking all items the same, etc.). The remaining 439 form were analysed.

Before the data analysis, normality test was performed. The skewness and kurtosis values were found within the appropriate range (-1, + 1). In addition, related type-box boxes, histogram graphics and mahalanobis distances were also examined in detail (Demir, Saatçioğlu & İmrol, 2016). The data showed a normal distribution at the level of 95% confidence interval ($p < .05$). Then, descriptive statistical analyses, validity-reliability analyses, Pearson Correlation Coefficient and linear regression analyses were performed. The value ranges suggested by Evans (1996) were considered while interpreting the obtained correlation coefficients. The correlation values between .00 and .19 symbolize very weak relationship; those between .20 and .39 symbolize weak relationship; those between .40 and .59 symbolize medium relationship; those between .60 and .79 symbolize strong relationship; and those between .80 and 1.00 indicate very strong relationships. SPSS and Jamovi package programs were used for the analysis.

FINDINGS

Findings were explained according to research questions.

1- *What is the level of friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem among secondary and high school students (adolescents)?*

Table 1 presents information about the level of friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem scale scores of the students participating in the study.

Table 1. Friendship Jealousy, Self-Efficacy and Self-Esteem Points of Students

Variable	N	\bar{x}	X_{ave}	Sd	Minimum	Maximum
Friendship Jealousy	439	1.91	1.76	0.607	1.00	3.62
Self-esteem	439	3.08	3.20	0.627	1.10	4.00
Self-efficacy	439	3.38	3.38	0.680	1.58	5.00

Considering participants' scores of friendships jealousy, self-efficacy, and self-esteem, Table 1 shows that friendship jealousy variable had the lowest score. Students' scores of self-esteem and self-efficacy were

relatively higher compared to scores of friendships jealousy. In this context, friendship jealousy was less common in students compared, but self-esteem and self-efficacy perceptions were at a high level. In addition, the skewness and kurtosis values showed that the normality assumption were met.

2- Is there any relationship between self-esteem, friendship jealousy and self-efficacy of secondary and high school students (adolescents)?

Table 2 exhibits whether there was any relationship between friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem scores of the students participating in the study.

Table 2. Friendship Jealousy, Self-Efficacy and Self-Esteem Points of Students

		Friendship Jealousy	Self-esteem	Self-efficacy
Friendship Jealousy	Pearson's r	—		
	p-value	—		
	N	—		
Self-esteem	Pearson's r	-0.237***	—	
	p-value	< .001	—	
	N	439	—	
Self-efficacy	Pearson's r	-0.220***	0.488***	—
	p-value	< .001	< .001	—
	N	439	439	—

Note. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Table 2 showed a significant relationship among participants' scores of friendships jealousy, self-efficacy and self-esteem. In other words, while there was a negative and weak relationship between friendship jealousy and self-efficacy ($r = -.22$) and self-esteem ($r = -.24$), a positive and moderate relationship occurred between self-efficacy and self-esteem ($r = .49$) ($p < .001$).

3- Is the relationship between friendship jealousy and self-efficacy in secondary and high school students (adolescents) a significant predictor of self-esteem?

Table 3 informs whether the relationship between friendship jealousy and self-efficacy significantly predict self-esteem.

Table 3. Multiple Regression Analysis Results Regarding the Effect of Friendship Jealousy and Self-Efficacy Levels on Self-Esteem

Variable	β	SH*	Beta	t	p	Binary r	Partial r
Constant*	1.97	.17	-	11.07	.000	-	-
Friendship Jealousy	-.14	.04	-.14	-3.22	.001	-.15	-.13
Self-Efficacy	.42	.04	.46	10.82	.000	.46	.45

* Self-Esteem-(Dependent Variable) Constant; Standard Error (SH*)

* $R = .506$; $R^2 = .256$; $F_{(2-438)} = 74,959$; $p = .000$; $D.W = 1,824$

* Tolerance = .952; VIF = 1,051; Status Index = 14,344

Table 3 indicates that the relationship between friendship jealousy and self-efficacy significantly predicted self-esteem ($\beta = 1.97$; $t = 11.07$; $p < .001$). Accordingly, no multi-link linearity problem was found between variables. Correlation and VIF values were examined in order to clarify this situation and they were found to be in the appropriate ranges. In other words, the relationship between friendship jealousy and self-efficacy significantly predicted about 25% of self-esteem ($R = .506$; $R^2 = .256$; $F(2-438) = 74,959$; $p = .000$). For a better understanding, Beta values were examined since the measurement units of self-esteem scale and friendship jealousy and self-efficacy scales were not same. This shows that a one-unit increase in standard deviation scores of students' friendship jealousy caused a decrease of .14 units in the standard deviation scores of self-esteems ($Beta = -.14$; $t = -3.22$; $p < .05$). On the other hand, a one-unit increase in students' self-efficacy standard deviation scores caused an increase of .46 units in the standard deviation scores of self-esteems ($Beta = .46$; $t = 10.82$; $p < .001$).

CONCLUSION, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS

In this study, the relationships among self-esteem, friendship jealousy and self-efficacy of levels of adolescents were examined. Findings showed a negative and weakly significant relationship between friendship jealousy and self-efficacy as well as self-esteem among secondary and high school students but a positive and moderately significant relationship between self-efficacy and self-esteem. Moreover, the relationship between friendship jealousy and self-efficacy was found to significantly predict self-esteem in adolescents. Thus, the relationship between friendship jealousy and self-efficacy explained approximately 25% of self-esteem scores in secondary and high school students.

The current paper found that self-esteem had a significant and positive effect on self-efficacy, which is in parallel with other studies (Aydoğan, 2008; Ceylan, 2013; Gati et al., 2012; Tatlıoğlu, 2014; Tetik, Ataç & Köse, 2019; Vardarlı, 2005). This means that as the self-esteem levels of the students participating in the research

increase, their self-efficacy perceptions increase, too. In other words, as the positive evaluations of individuals towards themselves increase, their self-efficacy perceptions also increase. In a study conducted by Ryan (2008) on 281 high school students, a positive relationship was found between self-efficacy and self-esteem in adolescents. Lightsey et al. (2006) concluded that general self-efficacy beliefs significantly predicted self-esteem.

The fact that self-esteem had a significant but negative effect on friendship jealousy can be considered as a new result for the relevant literature because there is no other study directly investigating the relationship between self-esteem and friendship jealousy. Literature abounds in studies examining the relationships between self-esteem and issues such as attracting attention, success, possession and establishing close relationships, which are the sub-dimensions of jealousy. For example, in a study conducted by Maşrabacı (1994) on university students, it was concluded that being satisfied with the physical appearance, having sufficient monthly income and establishing close friendships with the opposite sex increased self-esteem. Suner (2000) reported a significant and negative relationship between academic achievement and self-esteem. The same study found a relationship between self-esteem and adolescents' evaluating their physical properties. On the other hand, Eriş (2013) pointed out a negative relationship between the self-esteem levels and social anxiety levels of adolescents. Unlike Suner (2000), Yenidünya (2005) stated that there was a positive relationship between academic achievement scores and self-esteem scores. In a similar study, Çankaya (2007) found an increase in self-esteem scores of students with high academic success. Moksnes et al. (2010) examined the relationships between self-esteem and emotional state on adolescents and emphasized the existence of a highly significant relationship between self-esteem and emotional states such as jealousy.

Just like the relationship between friendship jealousy and self-esteem, the emergence of a significant but negative relationship between self-efficacy and jealousy, which is another important result of the research, can be considered as a new finding. This is because there is not a study directly examining the relationship between self-efficacy and friendship jealousy. However, there are studies examining the relationships between self-efficacy and the sub-dimensions of friendship jealousy (e.g., attracting attention, success, possession and establishing close relationships). For example, Wilkinson (2004) concluded that as adolescents' social skills, academic success and income levels increased, their self-efficacy levels increased. Telef (2011) stated that the self-efficacy levels of adolescents differed significantly according to school success. Sakarya (2013) advocated that as adolescents' self-efficacy levels increased, the levels of depression, anxiety, negative self-perception, and hatred and hostility towards their friends decreased. Smith (2007) stated that self-efficacy and self-esteem affected the adaptation of students to their school and friends, that adolescents with high levels of self-efficacy experienced less emotional problems and adapted to school better than adolescents with low levels. Similarly, and Willemse (2008) examined the relationship between aggression and self-efficacy in adolescents, and found positive relationships between self-efficacy and aggression as well as hostility.

Although this research is one of the rare studies examining friendship jealousy, self-efficacy and self-esteem in adolescents, it also has some limitations. First of all, the research data are limited to the opinions of students from six different secondary and high schools located in the centre of Muş Province. In this sense, further studies need to be carried out with adolescents in different cultures and regions. Also, quasi-experimental or experimental studies can be conducted to investigate the effect of self-esteem on friendship jealousy and self-efficacy in adolescent students.

Finally, considering the results of the current study together with literature, it can be said that improving self-esteem in adolescents increases self-efficacy but reduces friendship jealousy, which can cause some undesirable consequences. In this context, self-esteem development programs for adolescents should be applied in secondary and high schools. Aktaş (2011) reported that students with hobby activities, high income, and doing sports had higher self-esteem. In this case, both teachers' and families' directing adolescents to such sports activities can be beneficial for their self-esteem development. Democratic attitude development trainings and seminars can be organized in schools for families and students since adolescents, whose parents also have democratic, supportive and reassuring behaviours, are found to have higher self-esteem (Erdoğan & Uçukoğlu, 2011; Sarı, 2007; Sezer & Oğuz, 2010). In particular, it is possible to adapt the trainings that focus on basic life skills (such as character development, communication, emotion management and empathy) for adolescents in secondary and high school period into the school guidance curriculum.

ETHICAL TEXT

In this article, journal writing rules, publishing principles, research and publishing ethics rules, journal ethics rules were followed. The responsibility belongs to the author for all kinds of violations related to the article.

REFERENCES

- Akan, Y. (2019). Arkadaş Kıskançlık Ölçeği'nin (AKÖ) geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 133-140.
- Aktaş, S. (2011). *9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Aktürk, Ü. & Aylaz, R. (2013). Bir ilköğretim okulundaki öğrencilerin özyeterlilik düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (4): 177-183
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlılık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82.
- Aydoğan, D. (2008). *Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlilik ile açıklanabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aypay, A. (2010). Genel Özyeterlilik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-131.

- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freedman and Company.
- Baumeister, R. F. (1993). *Identity, self-concept and self esteem*. Robert Hogan, John Johnson and Stephen Briggs (Ed.) *Handbook of Personality Psychology* (681-710). California: Academic Press.
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve duygusal öz-yeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Coleman, J. & Hendry, L. B. (1999). *The nature of adolescence*. London: Routledge.
- Coopersmith, S. (1974). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: W.H.Freeman.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çevik Büyükaşahin, G. & Atıcı, M. (2009). Lise 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6, (1), 339-352.
- Erdoğan, Ö. & Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.
- Eriş, Y. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Evans, J. D. (1996). *Straightforward statistics for the behavioral sciences*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing.
- Gati, I., Krausz M., & Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of career decision making difficulties. *Journal of Counselling Psychology*, 43, 510-526.
- Işık, Ş. (2017). *Kişilik gelişimi*. (Ed: Şerife Işık: Eğitim Psikolojisi). Ankara: Pegem Akademi.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lightsey, O. R., Burke, M., Ervin, A., Henderson, D. & Yee, C. (2006). Generalized self-efficacy, self-esteem and negative affect. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 38 (1), 72-80
- Lin, C. H. (2003). *Intergenerational parallelism of self-efficacy: moderating variables, mediating variables and common antecedents*. Unpublished Doctoral Dissertation, A&M University, Texas.
- Maryam, E., Davoud, M. M. & Zahra, G. (2011). Effectiveness of life skills training on increasing self-esteem of high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1043-1047.
- Maşrabacı, T.S. (1994). *Hacettepe üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Moksnes, U., Moljord, I., Espnes, G. & Byrne, D. (2010). The association between stress and emotional states in adolescents: The role of gender and self-esteem. *Personality and Individual Differences*, 49 (5), 430-435
- Muretta, R. J. (2004). *Exploring the four sources of self-efficacy*. Unpublished Doctoral Dissertation, Tore University International, California.

- Özkoç, A.G. & Çalışkan, N. (2014). The impact of organizational envy on organizational climate created among employees: An application in accommodation enterprises. *International Journal of Business and Management* 10(1):40-49
- Parrott, W. Gerrod, R. & Smith, H (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64.6 906-920.
- Pines, A. (2003). *Aşk ve kıskançlık*. Çev., Canan Yönsel. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Ryan, M. P. (2008). The antidepressant effects of physical activity: Mediating self-esteem and self-efficacy mechanism. *Psychology and Health*, 23 (3), 279–30.
- Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sarı, E. (2007). Türk üniversite öğrencilerinin aceleci, araştırmacı ve genel kararsızlık biçimlerinin kendilik saygısı düzeylerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(2), 897-926.
- Sezer, Ö. & Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Smith, G. J. (2007). *Parenting effects on self-efficacy and self-esteem in late and how those factors impact adjustment to college*. Paper Presented at the Annual Meeting of the Eastern Psychological Association (23–25 March). Philadelphia.
- Suner, E. (2000). *Farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 150-170.
- Telef, B. B. (2011). *Özyeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Telef, B. B. & Ergün, E. (2013). Self-efficacy as a predictor of high school students subjective well-being. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 6(3), 423-433.
- Telef, B.B. & Karaca, R. (2011). Ergenlerin öz-yeterliklerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 499-518.
- Temel, Z. F. & Aksoy, B. A. (2001). *Ergen ve gelişimi - Yetişkinliğe ilk adım*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Tetik, H. T., Ataç, L. O. & Köse, S. (2019). Özyeterlilik algısı ile kendini sabotaj eğilimi arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 17-29.
- Uyanık Balat, G. (2003). *Ergen çocuklukta benlik saygısının gelişimi ve önemi. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar*.(Ed. M. Sevinç) İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Vardarlı, G. (2005). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin öz-yeterlik düzeylerinin yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Willemse, M. (2008). *Exporing the relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of worcester*. Unpublished Master of Art Thesis, University of Stellenbosch, Matieland.

- Wilkinson, R. B. (2004). The role of parental and peer attachment in the psychological health and self-esteem of adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. 33 (6), 479-493.
- Yenidünya, A. (2005). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ERGENLERDE BENLİK SAYGISININ YORDAYICILARI OLARAK ARKADAŞ KISKANÇLIĞI VE ÖZ-YETERLİK: ORTAOKUL VE LİSE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Öz

Bu araştırmanın temel amacı ortaokul ve lise öğrencileri arasında arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri ortaya koymaktır. Araştırma ilişkisel tarama deseninde yürütülmüştür. Örneklem grubunu Muş ili merkez ilçesine bağlı altı farklı okuldan rastgele örnekleme yoluyla belirlenen toplamda n=439 (275 kız;164 erkek) ortaokul ve lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak; Akan (2019) tarafından geliştirilen “Arkadaş Kıskançlık Ölçeği”, Çelikkaleli, Gündoğdu ve Kıran-Esen (2006) tarafından Türkçeye uyarlanan “Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği (EYBÖ)” ve Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçeye uyarlanan “Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde normallik testleri, betimleyici istatistikler, Pearson Korelasyon testi ve çoklu regresyon analizleri kullanılmıştır. Araştırma sonunda; öğrencilerin arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı puanları arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($p<.001$). Buna göre arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik ve benlik saygısı arasındaki ilişki negatif yönlü iken öz-yeterlik ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir. Dahası arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin ortaokul ve lise öğrencilerinde benlik saygısını etkilediği ortaya çıkmıştır. Ulaşılan sonuçlar ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve ortaöğretim ve liselerde ergenler için benlik saygısı geliştirme programları uygulanması, özellikle, orta ve lise döneminde ergenler için temel yaşam becerilerine (karakter gelişimi, iletişim, duygu yönetimi ve empati gibi) odaklanan eğitimlerin okul rehberlik programına uyarlanması gibi birtakım önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Ortaokul öğrencileri, lise öğrencileri, arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik, benlik saygısı

GİRİŞ

Ortaokul ve lise çağına gelmiş bireylerin bulunduğu yaş dönemi ergenlik dönemi olarak ifade edilir. Bu dönemde ergenler, yoğun olarak rol ve kimlik karmaşası yaşamaktadırlar (Kulaksızoğlu, 2004). Ergenlerin bu karmaşayı atlatabilmesi ve sağlıklı bir kimlik oluşturabilmesi için arkadaş kıskançlığı, özyeterlik ve benlik saygısı kavramları önemli bir rol oynamaktadır. Bu kavramlar arasında ise ergenlik dönemi için bağımlılık-bağımsızlık çelişkisi, kabullenme-reddetme çatışmaları, kimlik krizi, güvenlik arayışı ve beğenilmeye duyulan ihtiyaçlardan dolayı benlik saygısı, büyük bir önem taşımaktadır (Temel ve Aksoy, 2001). Acaba ergenlik döneminde bu kadar önem atfedilen benlik saygısı ne anlama gelmektedir?

Benlik saygısı, en temelde bireyin kendini değerli görüp görmeme, başarılı görüp görmeme, yetenekli olup olmama ve önemli olup olmama gibi kendine dönük değerlendirme yapması anlamını (Coopersmith, 1974) taşımaktadır. Benlik saygısı yüksek olan bireyler, mutlu, sağlıklı, üretken ve başarılı olabilmek için ellerinden gelen çabayı gösterirler, karşılaştıkları güçlüklerle başa çıkabilmek için daha azimli ve daha kararlı bir şekilde hareket ederler, diğer bireylere kabul edici yaklaşırlar ve yaşlıları tarafından kendilerine yönelik yapılan baskılara boyun eğmezler; benlik saygısı düşük bireyler ise endişeli, karamsar, gelecekleri hakkında umutlarını yitirmiş, geleceğe dair olumsuz düşünceler ve başarısızlık eğilimleri sergileyen (Coleman ve Hendry, 1999) bireylere dönüşebilirler.

Ergenlik dönemi, benlik saygısı açısından riskli bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde ergen; nasıl biri olduğunu, neye benzediğini, kendisi hakkında neler hissettiğini sorgular (Uyanık Balat, 2003). Ergenlerin benlik saygısı olgusu içinde yer alan kendine yönelik olumlu inançları, onların öz yeterliğine de kaynaklık yapmaktadır (Bandura, 1997). Bu şekilde benlik saygısı ve öz yeterlilik arasında karşılıklı birbirini besleyen bir ilişki olduğu ifade edilebilir. Nitekim konuya ilişkin yapılan kimi araştırmalarda (Aypay, 2010; Maryam, Davoud ve Zahra 2011) benlik saygısı ve öz yeterlik arasında pozitif düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Bu bağlamda ergenlerin benlik saygısını olumlu etkilediği varsayılan özyeterlik kavramını da daha yakından incelemek yararlı olabilir.

Bandura'ya (1977) göre öz-yeterlik, bireylerin kendilerine verilen görevleri veya davranışları başarılı bir şekilde yerine getireceklerine dair kendi yeteneklerine olan güvenleridir. Özyeterlik inancına sahip bireylerin bir işi başarmada daha fazla çaba gösterme ve zorluklara daha fazla dayanma eğilimi vardır (Bandura, 1997). Bu açıdan ergenlerde öz-yeterliliği geliştirmek, olumsuz benlik algısının azaltılmasına (Telef ve Karaca, 2011) imkân tanıyabilir. Hatta bu durum ergenlerde psikolojik sağlamlığın (Arslan, 2015) ve öznel iyi oluşun (Telef ve Ergün, 2013) artırılmasına da katkı sağlayabilir. Aktürk ve Aylaz (2013) ortaokul öğrencileri ile yaptıkları bir araştırmadan elde ettikleri sonuca göre, ortaokul öğrencileri arasında öz-yeterlik arttıkça kişiler arası ilişkiler ve akademik başarı da artabilmektedir. Tabi benlik saygısı ve öz-yeterlik değerlendirilirken özellikle ergenlik dönemi için duygusal süreçleri göz ardı etmek pek mümkün değildir.

Duygusal süreç kavramı, duygusal durumu düzenlemeyi ifade etmekte ve öz-yeterlik tarafından etkilenmektedir (Muretta, 2004). Duygusal süreçler ile özyeterlik arasındaki ilişki (Lin, 2003) ergenlik döneminde bireyin ruh sağlığının korunmasında duygusal öz-yeterliğin önemini artırmaktadır. Çünkü ergen, özellikle olumsuz duygular ile başa çıkma yeterliğine sahip oldukça yaşadığı olumsuz duygular azalmaktadır (Ceylan, 2013). Bu olumsuz duyguların başında ise özellikle kıskançlık ve haset gelmektedir.

Türk Dil Kurumu'na (TDK) (2020) göre kıskançlık, "bir kimse bir üstünlük gösterdiğinde veya sevilen birisinin, başkası ile ilgilendiği kanısına varıldığında takınılan olumsuz tutum, güncülük, hasetçilik, hasetlik, hasutluk" olarak değerlendirilmektedir (TDK, 2020). Kıskançlığın daha yoğun yaşanan boyutu olarak haset ise, bireyin kendisinde olmayan ve bir başka kişinin sahip olduğu bir özelliği arzulaması ve malum kişinin bu özellikten yoksun olmasını dilemesidir (Parrot ve Smith, 1993). Haset sahip olmamakla, kıskançlık ise sahip olmakla ilişkilidir (Pines, 2003). Kıskançlığın ileri düzeyi sayılabilecek olan haset, ergenler arasında, özellikle okul ve arkadaş ortamında "arkadaş kıskançlığı" olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda arkadaş kıskançlığı, kişinin başkasının başarısına, maddi imkânlarına ya da niteliklerine sahip olmayı yoğun olarak isteme durumudur (Özkoç ve Çalışkan, 2014). Ergenler arasında iletişim bozukluğu, dışlanma, özgüven düşüklüğü, yetersiz görülme, kişilik bozukluğu, aşırı rekabet, ego ve yükselme gibi nedenler arkadaş kıskançlığının ortaya çıkmasına sebep olabilir. Arkadaş kıskançlığı, ergenler arasında arkadaşlık ilişkilerinde ilgi, dikkat çekme, sahip olma, başarı ve yakın ilişkiler boyutlarında çok sık yaşanan bir duygudur ve bu duygu yeterince anlaşılmadığı zaman ergenlerin birbirlerine zarar verebilecekleri kadar yıkıcı sonuçlar doğurabilmektedir (Akan, 2019).

Düşük benlik saygısına ve özyeterliğe sahip olan ergenler, duygularını kontrol etmekte zorlanmakta ve arkadaş kıskançlığını daha yoğun yaşamaktadırlar (Baumeister ve Twenge, 2003). Arkadaş kıskançlığını yoğun olarak yaşayan ergenler, kendi özelliklerini akranlarının özellikleriyle sürekli karşılaştırırlar ve zayıf yönlerine çok takılırlar (Işık, 2017). Dahası bu tip ergenler, fiziksel çekicilik, başarı ve maddi imkân gibi konularda kendisi hakkında arkadaşlarına oranla daha fazla olumsuz inançlara ne kadar yüksek oranda sahiplerse bu durum benlik saygılarında daha fazla düşüşe sebep olmaktadır. Bu düşüncelerle kendisinden iyi olduğunu düşündüğü arkadaşlarına hasetle bakar ve onlarla samimi sıcak arkadaşlık ilişkileri kuramazlar. Hatta bu kıskançlık ve haset duyguları ergenlerin arkadaşlarına şiddet uygulama/zorbalık gibi olumsuz davranışları sergilemeye sevk edebilir. Ergenleri birbirine kin, öfke, nefret ve düşmanlık besleyen bireyler haline getirebilir. Kendisiyle barışık olan ve yüksek benlik saygısına sahip ergenler ise daha iyi arkadaşlık ilişkileri kurabilirler (Çevik Büyükşahin ve Atıcı, 2009).

Diğer yandan ergenler, yaşlıları tarafından fikirlerini ifade etmek ve kabul edilmek/onay görmek istemektedirler. Grup tarafından onaylanma ve kabul görme, ergenin kendini değerli görme eğilimini artırmakta, kendisine olan güvenini pekiştirmekte, özgüvenini artırmakta ve arkadaş kıskançlığını azaltmaktadır (Kulaksızoğlu, 2004). Ayrıca arkadaşları arasında sevilen biri olma durumu artan ergenlerin, duygusal öz-yeterlikleri artmakta ve böylece arkadaş kıskançlığı gibi olumsuz duyguları da azalmaktadır (Ceylan, 2013). Dolayısıyla ilgili alanyazın çerçevesinde; benlik saygısı ile özyeterlik arasında pozitif, arkadaş kıskançlığı ile benlik

saygısı ve öz-yeterlik arasında ise negatif yönlü bir ilişkinin olması muhtemeldir. Başka bir deyişle ergenler arasında arkadaş kıskançlığı azaldıkça benlik saygısı ve öz-yeterliğin artacağı ön görülmektedir. Buna göre bu araştırmanın alt problemleri şunlar oluşturmaktadır:

- Ortaokul ve lise öğrencileri (ergenler) arasında arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı puanları ne düzeydedir?
- Ortaokul ve lise öğrencilerine (ergenele) ait benlik saygısı puanları ile arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlik puanları arasında herhangi bir ilişki var mıdır?
- Ortaokul ve lise öğrencilerinde (ergenlerde) arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlik arasındaki ilişki benlik saygısının yordayıcısı olabilir mi?

YÖNTEM

Bu araştırma ortaokul ve lise öğrencileri (ergenler) arasında arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma olarak ilişkisel tarama deseninde yürütülmüştür. İlişkisel tarama modeli, iki ve daha fazla değişken arasında bir ilişki olup olmadığını ortaya koymayı amaçlayan bir tarama yaklaşımı olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2011).

Evren/Örneklem

Araştırmanın evrenini Muş ili merkez ilçesine bağlı tüm ortaokul ve liselerde öğrenim gören öğrenciler, araştırmanın örneklemini ise Muş ili merkez ilçesine bağlı altı farklı okuldan toplamda n=439 ortaokul (n₁=167) ve lise öğrencisi (n₂=272) oluşturmaktadır. Katılımcıların 275'i kız, 164'ü erkek öğrencidir.

Veri Toplama Araçları

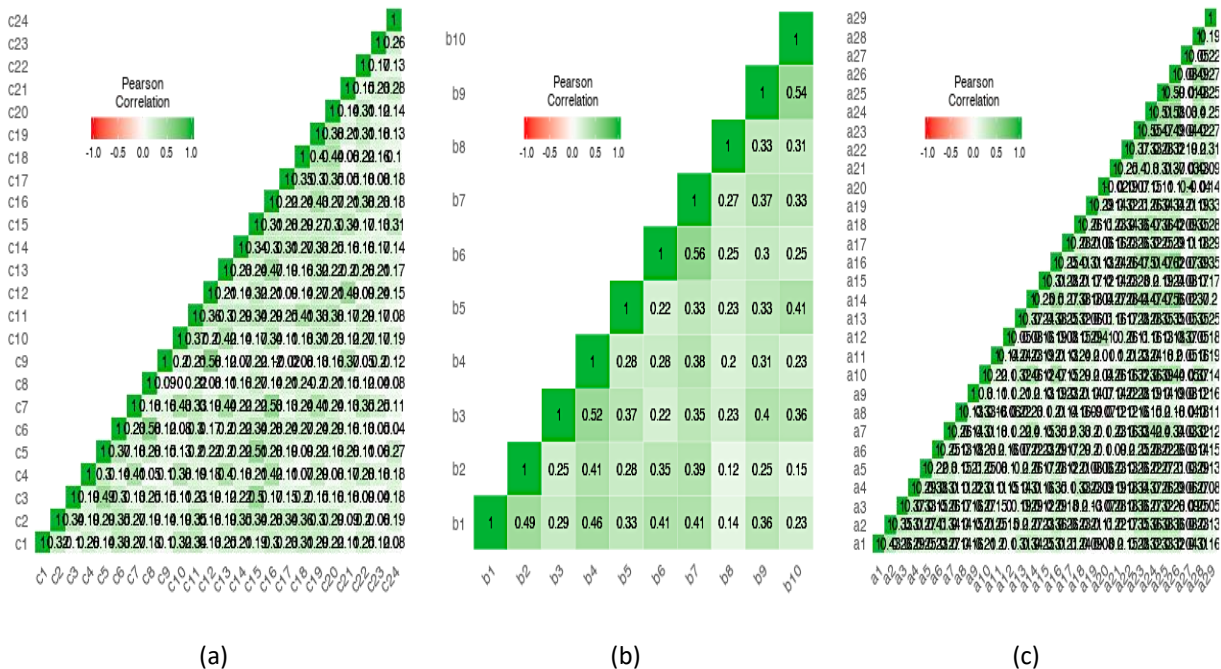
Araştırmada veri toplama aracı olarak bir adet kişisel bilgi formu ve üç adet ölçek kullanılmıştır. Kullanılan ölçeklere ilişkin detaylı bilgiler şu şekildedir:

Arkadaş Kıskançlık Ölçeği (AKÖ): Akan (2019) tarafından geliştirilen “Arkadaş Kıskançlık Ölçeği”; İlgi (Dikkat Çekme), Haset, Başarı, İmrenme, Yakın İlişkiler (Samimiyet) ve Sahip Olma olmak üzere toplamda altı boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin gerçekleştirilen bu araştırma kapsamında ulaşılan geçerlik ve güvenilirlik değerleri ise KMO= .91; Cronbach's Alpha= .89 ve McDonald's ω= .90'dır (p<.05). Altı boyutlu açıklanan toplam varyans %51.3'tür.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ): Rosenberg (1995) tarafından geliştirilen ergenlerin benlik saygısını ölçmeye yönelik olarak geliştirilen ölçek, toplam 63 maddeden oluşan 12 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları şunlardır: Benlik Saygısı, Kendilik kavramının sürekliliği, İnsanlara güvenme, Eleştiriye duyarlılık, Depresif duygulanım, Hayalperestlik, Psikosomatik belirtiler (Anksiyete göstergesi olarak kabul edilmiştir), Kişiler arası ilişkilerde tehdit hissetme, Tartışmalara katılabilme derecesi, Ana-baba ilişkisi, Babayla ilişki, Psikik

izolasyon. Bu çalışmada 10 maddeden oluşan Benlik Saygısı alt ölçeği kullanılmıştır. Çuhadaroğlu (1986) tarafından Türkçe'ye uyarlanan ölçeğin benlik saygısı alt boyutu için geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarında geçerlik oranı .71 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısının ise .75 olduğu belirtilmiştir (Çeçen, 2008). Ölçek, 4'lü Likert tipi bir ölçek olup 1 "Hiç Katılmıyorum", 2 "Katılmıyorum", 3 "Katılıyorum" ve 4 "Tamamen Katılıyorum" şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 10, en yüksek puan ise 40'tır. Ölçekten alınan yüksek puan, bireyin benlik saygısı düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin gerçekleştirilen bu araştırma kapsamında ulaşılan geçerlik ve güvenilirlik değerleri ise KMO= .84; Cronbach's Alpha= .82 ve McDonald's ω = .83 ($p < .05$). Tek boyutlu açıklanan toplam varyans %39.3'tür.

Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği (EYBÖ): Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeği 24 maddeden oluşmakta akademik yetkinlik beklentisi, sosyal yetkinlik beklentisi ve duygusal olmak üzere üç boyut içermektedir. Çelikkaleli, Gündoğdu ve Kıran-Esen (2006) tarafından Türkçe 'ye uyarlanan Ergenlerde Yetkinlik Beklentisi Ölçeğinden alınan yüksek puan, bireyin yetkinlik beklentisi düzeyinin yüksek olduğuna, düşük puan ise yetkinlik beklentisi düzeyinin düşük olduğuna işaret etmektedir. EYBÖ, 24 maddeden oluşan 5'li Likert tipi bir ölçek olup 1 "Hiçbir zaman", 2 "Çok nadiren", 3 "Bazen", 4 "Sık sık" ve 5 "Her zaman" şeklinde puanlanmaktadır. Toplam ölçekten alınabilecek puanlar 23 ile 115 arasında değişmektedir. Ölçeğin cevaplanma süresi deneme uygulamasında 5-7 dakika hesaplanmıştır. Ölçeğin gerçekleştirilen bu araştırma kapsamında ulaşılan geçerlik ve güvenilirlik değerleri ise KMO= .87; Cronbach's Alpha= .87 ve McDonald's ω = .88 ($p < .05$). Üç boyutlu açıklanan toplam varyans %42.3'tür.



Şekil 1. Veri Toplamada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Madde Korelasyon Sıcaklık Değerleri (a): EYBÖ (b): RBSÖ (c): AKÖ

Şekil 1 yakından incelendiğinde araştırmada kullanılan ölçeklere ait madde korelasyon sıcaklık değerlerinin kabul edilebilir ve iyi düzeyde oldukları söylenebilir. Bu araştırma verilerinin geçerlik ve güvenilirliği adına olumlu bir durumdur.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öncelikle örneklem grubuna uygulanması planlanan ölçekler için Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 27/11/2019 tarihli ve 10 sayılı toplantısında alınan 3 numaralı kararı ile etik kurul izni araştırmacı tarafından alınmıştır. Sonrasında Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı izinle beraber uygulama aşamasına geçilmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama araçları yine araştırmacı tarafından okullara dağıtılmış ve dağıtılan 600 adet ölçek formundan 575 tanesi geriye dönmüştür. Başka bir deyişle veri toplama araçlarının geriye dönüş oranı yaklaşık %96'dır. Ancak geriye dönen formlar arasında 136'sı analiz için yapılacak veri girişi öncesinde çeşitli sebeplerden (eksik veri, uç veri, boş form, vb.) dolayı çalışmadan çıkarılmıştır. Araştırmada gerçekleştirilen analizler geriye kalan 439 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırma verilerinin analizi öncesinde normallik varsayımlarının karşılama durumu veriler üzerinde sınanmıştır. Buna göre toplanan verilere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin alanyazında önerildiği gibi (-1,+1) aralığında oldukları anlaşılmıştır. Ayrıca ilgili tip-box kutuları, histogram grafikleri ve mahalnobis uzaklıkları detaylı şekilde incelenmiştir. Böylece verilerin $p < .05$ düzeyinde normal bir dağılım gösterdikleri anlaşılmıştır. Sonrasında veriler üzerinde tanımlayıcı istatistik analizler, geçerlik-güvenirlik analizleri, Pearson Korelasyon Katsayısı hesabı ve lineer doğrusal regresyon analizleri gerçekleştirilmiştir. Korelasyon katsayılarının yorumlanmasında Evans'ın (1996) önerdiği değer aralıkları baz alınmıştır. Yani; .00 ile .19 arası çok zayıf ilişkiye, .20 ile .39 arası zayıf ilişkiye, .40 ile .59 arası orta düzey ilişkiye, .60 ile .79 arası güçlü ilişkiye ve .80 ile 1.00 arası korelasyon değerleri ise çok güçlü ilişkiye işaret etmektedir. Analizler için SPSS ve Jamovi paket programlarından yararlanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma bulguları araştırmanın alt problemlerinde belirtilen sıraya göre bu bölümde açıklanmıştır.

1- Ortaokul ve lise öğrencileri (ergenler) arasında arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı puanları ne düzeydedir?

Araştırmaya katılan öğrencilerin arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı ölçek puanlarının hangi düzeyde olduğuna ilişkin bilgiler Tablo 1'de paylaşılmıştır.

Tablo 1. Öğrencilere Ait Arkadaş Kıskançlığı, Öz-yeterlik ve Benlik Saygısı Puanları

Değişken	N	\bar{x}	X_{ort}	SS	Minimum	Maximum
Arkadaş Kıskançlığı	439	1.91	1.76	0.607	1.00	3.62
Benlik Saygısı	439	3.08	3.20	0.627	1.10	4.00
Özyeterlik	439	3.38	3.38	0.680	1.58	5.00

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı puanları arasında en düşük düzeyde puanın arkadaş kıskançlığı değişkenine ait olduğu anlaşılmaktadır. Öğrencilere ait benlik saygısı ve öz-yeterlik puanları ise arkadaş kıskançlığı puanlarına göre nispeten daha yüksektir. Bu bağlamda öğrencilerde arkadaş kıskançlığının diğer değişkenlere oranla daha az görüldüğü ancak benlik saygıları ile öz-yeterlik algılarının yüksek bir düzeyde olduğu ifade edilebilir. Ayrıca çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde analize tabi tutulan veri setinin normallik varsayımını temel anlamda karşıladıkları ifade edilebilir.

2- Ortaokul ve lise öğrencilerine (ergenlere) ait benlik saygısı puanları ile arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlik puanları arasında herhangi bir ilişki var mıdır?

Araştırmaya katılan öğrencilere ait arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı puanları arasında herhangi bir ilişkinin olup olmadığına dair bilgiler Tablo 2’de paylaşılmıştır.

Tablo 2. Öğrencilere Ait Arkadaş Kıskançlığı, Öz-yeterlik ve Benlik Saygısı Puanları

		Arkadaş Kıskançlığı	Benlik Saygısı	Öz-yeterlik
Arkadaş Kıskançlığı	Pearson's r	—		
	p-value	—		
	N	—		
Benlik Saygısı	Pearson's r	-0.237***	—	
	p-value	< .001	—	
	N	439	—	
Öz-yeterlik	Pearson's r	-0.220***	0.488***	—
	p-value	< .001	< .001	—
	N	439	439	—

Note. * p < .05, ** p < .01, *** p < .001

Tablo 2’ye göre katılımcılara ait arkadaş kıskançlığı, öz-yeterlik ve benlik saygısı puanları arasında manidar düzeyde anlamlı birtakım ilişkiler vardır. Başka bir deyişle arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik ($r = -.22$) ve benlik saygısı ($r = -.24$) arasında negatif yönlü ve zayıf düzeyde bir anlamlı ilişki varken öz-yeterlik ile benlik saygısı arasında pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı ($r = .49$) bir ilişkinin olduğu ifade edilebilir ($p < .001$).

3- Ortaokul ve lise öğrencilerinde (ergenlerde) arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlik arasındaki ilişki benlik saygısının yordayıcısı olabilir mi?

Araştırmaya katılan öğrencilerde arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin benlik saygılarını etkileyip etkilemediğine dair bilgiler Tablo 3'te paylaşılmıştır.

Tablo 3. Öğrencilerde Arkadaş Kıskançlığı ve Öz-yeterlik Düzeylerinin Benlik Saygısı Üzerindeki Etkisine İlişkin Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	β	SH*	Beta	t	p	İkili r	Kısmi r
Sabit*	1.97	.17		11.07	.000		
Arkadaş Kıskançlığı	-.14	.04	-.14	-3.22	.001	-.15	-.13
Özyeterlik	.42	.04	.46	10.82	.000	.46	.45

* Benlik Saygısı-(Bağımlı Değişken) Sabit; Standart Hata (SH*)

* R= .506; R²= .256; F₍₂₋₄₃₈₎=74,959; p= .000; D.W=1,824

* Tolerance= .952; VIF=1,051; Durum İndeksi=14,344

Araştırma kapsamında yapılan çoklu regresyon analizi sonrasında ulaşılan bulguların paylaşıldığı Tablo 3 detaylı incelendiğinde; arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin öğrencilerde benlik saygısını anlamlı şekilde yordamakta olduğu ortaya çıkmıştır ($\beta=1.97$; $t=11.07$; $p<.001$). Gerçekleştirilen regresyon analizi sonrası yapılan ilk incelemede değişkenler arasında çoklu bağlantı doğrusallık probleminin olmadığı anlaşılmıştır. Buna göre ilgili korelasyon ve VIF değerlerinin alanyazında belirtilen uygun aralıklarda yer aldıkları söylenebilir. Buna göre arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik arasındaki ilişkinin öğrencilerde benlik saygısının yaklaşık %25'ini anlamlı şekilde yordadığı görülmektedir (R= .506; R²= .256; F₍₂₋₄₃₈₎=74,959; p= .000). Bu bulguyu daha iyi anlamak adına benlik saygısı ölçeği ile arkadaş kıskançlığı ve özyeterlik ölçeklerinin ölçüm birimleri aynı olmadığı için ilgili Beta değerlerine bakılmıştır. Burada öğrencilerin arkadaş kıskançlığı standart sapma puanlarında meydana gelecek olan bir birimlik artışın benlik saygılarına ait standart sapma puanlarında .14 birimlik bir azalmaya sebep olduğu anlaşılmaktadır (Beta=-.14; $t=-3.22$; $p<.05$). Ayrıca öğrencilerin öz-yeterlik standart sapma puanlarındaki bir birimlik artışın benlik saygılarına ait standart sapma puanlarında .46 birimlik bir artışa neden olduğu da tespit edilmiştir (Beta=.46; $t=10.82$; $p<.001$).

SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, ergenlerin benlik saygısı ile arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma sonunda ortaokul ve lise öğrencileri arasında arkadaş kıskançlığı ile öz-yeterlik ve benlik saygısı arasında negatif yönlü ve zayıf düzeyde anlamlı ilişkilerin olduğu ancak öz-yeterlik ile benlik saygısı arasında ise pozitif yönlü ve orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin var olduğu belirlenmiştir. Yine arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlilik arasındaki ilişkinin ergenlerde benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Buna göre arkadaş kıskançlığı ve öz-yeterlik arasındaki ilişkinin ortaokul ve lise öğrencilerinde benlik saygısı puanlarının yaklaşık %25'ini anlamlı şekilde açıkladığı tespit edilmiştir.

Burada benlik saygısının öz yeterlilik üzerinde anlamlı ve pozitif yönlü bir etkisinin olduğunun tespit edilmiş olması durumunun ilgili alanyazındaki diğer araştırmalarla da paralellik göstermekte olduğu (Aydoğan, 2008; Ceylan, 2013; Gati vd., 2012; Tatlılıoğlu, 2014; Tetik, Ataç ve Köse, 2019; Vardarlı, 2005) söylenebilir. Bunun anlamı, araştırmaya katılan öğrencilerin benlik saygıları düzeyleri arttıkça, öz-yeterlik algılarının da artmakta olduğudur. Yani bireyin kendisine yönelik olumlu değerlendirmeleri arttıkça yapabileceklerine ilişkin algısı yükselmektedir. Nitekim Ryan (2008) tarafından, 281 lise öğrencisi üzerinde yapılan başka bir araştırmanın sonucunda da, ergenlerde öz-yeterlik ile benlik saygısı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Yine Lightsey vd. (2006) tarafından gerçekleştirilen bir başka araştırma, genel yetkinlik inancının benlik saygısını anlamlı bir biçimde yordamakta olduğu sonucunu desteklemektedir.

Benlik saygısının arkadaş kıskançlığı üzerinde anlamlı ancak negatif yönlü bir etkisi olduğunun tespiti ise ilgili alanyazın açısından henüz yeni bir sonuç sayılabilir. Çünkü benlik saygısı ile arkadaş kıskançlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen doğrudan başka bir araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat arkadaş kıskançlığının alt boyutları olan dikkat çekme, başarı, sahip olma ve yakın ilişkiler kurma gibi konular ile benlik saygısı arasındaki ilişkileri inceleyen yakın çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Maşrabacı (1994) tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmada; fiziksel görünümünden memnun olma, aylık gelirinin yeterli olması ve karşı cinsle yakın arkadaşlık kurabilmenin benlik saygısını yükselttiği sonucuna ulaşılmıştır. Suner (2000) ise yaptığı çalışmada, akademik başarı ile benlik saygısı arasında anlamlı ve negatif yönlü bir ilişki olduğunu rapor etmiştir. Ayrıca yine aynı araştırmada, ergenlerin fiziksel özelliklerini değerlendirmeleri ile benlik saygısı arasında da bir ilişki olduğu vurgusu yapılmıştır. Öte yandan Eriş (2013) ergenlerin benlik saygısı düzeyleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu açıklarken; Yenidünya (2005), Suner'in (2000) aksine akademik başarı puanı ile benlik saygısı puanları arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Benzer bir araştırmada Çankaya (2007) da akademik başarısı yüksek öğrencilerin benlik saygısı puanlarının arttığını iddia ettiği anlaşılmaktadır. Moksnes vd. (2010) ise ergenler üzerinde benlik saygısı ve duygu durumu arasındaki ilişkileri incelemiş ve benlik saygısının kıskançlık gibi duygusal durumlarla arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişkinin varlığına işaret etmişlerdir.

Araştırmanın bir diğer önemli sonucu olan öz-yeterlik ile arkadaş kıskançlığı arasında anlamlı ancak negatif yönlü bir ilişkinin olduğunun ortaya çıkması tıpkı arkadaş kıskançlığı ile benlik saygısı arasındaki ilişki de olduğu gibi alanyazın adına yeni bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Zira öz-yeterlik ile arkadaş kıskançlığı arasındaki ilişkiyi inceleyen doğrudan bir araştırmaya da henüz rastlanılmamıştır. Fakat arkadaş kıskançlığının alt boyutları olan dikkat çekme, başarı, sahip olma ve yakın ilişkiler kurma gibi konular ile öz-yeterlik arasındaki ilişkileri inceleyen yakın çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Wilkinson (2004) tarafından yaptığı araştırmada ergenlerin sosyal becerileri, akademik başarıları ve gelir düzeyleri arttıkça öz-yeterlik düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. Telef (2011) ergenlerin öz-yeterlik düzeylerinin okul başarılarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığını ifade

etmiştir. Sakarya'ya (2013) göre ise ergenlerin öz-yeterlik düzeyleri arttıkça depresyon, anksiyete, olumsuz benlik algısı, arkadaşlarına nefret ve düşmanlık düzeylerinin azaldığı söylenebilir. Smith (2007) de öz-yeterlik ve benlik saygısının, öğrencilerin okula ve arkadaşlarına uyumunu etkilediğini, yüksek düzeyde öz-yeterliğe sahip olan ergenlerin, düşük düzeyde olan ergenlere göre daha az duygusal problem yaşadıklarını ve okula daha iyi uyum sağladıklarını belirlemiştir. Benzer şekilde Willemse (2008) ergenlerde saldırganlık ve öz-yeterlik arasındaki ilişkiyi incelenmiş, öz-yeterlik ile arkadaşlarına yönelik saldırganlık ve düşmanlık-öfke (hostilite) arasında pozitif ilişkiler bulmuştur.

Bu araştırma her ne kadar ergenler üzerinde arkadaş kıskançlığı, özyeterlik ve benlik saygısı değişkenlerini bir arada inceleyen ender çalışmalardan biri olsa da, aynı zamanda kendi içinde bir takım sınırlılıklara sahiptir. Öncelikle araştırma verileri sadece Muş İli merkezine bağlı altı farklı ortaokul ve liseden öğrencilerin görüşleriyle sınırlıdır. Bu anlamda konuya ilişkin yeni yapılacak çalışmaların, farklı kültürlerde ve bölgelerde yer alan ergenlik çağındaki öğrencilerle de yapılması, özellikle benlik saygısı ile ilgili programlar geliştirilerek ergen öğrencilerin arkadaş kıskançlığı ve özyeterlik düzeyleri üzerinde etkisinin yeniden incelenmesinde yarar bulunmaktadır.

Son olarak mevcut araştırma sonuçları ile bu araştırmanın sonuçları birlikte ele alındığında; ergenlerde benlik saygısını geliştirmenin özyeterliklerini arttırdığı ve birtakım istenmeyen sonuçlara sebep olabilecek olan arkadaş kıskançlığını azalttığı söylenebilir. Bu bağlamda ergenlere yönelik benlik saygısı geliştirme programlarına ortaokul ve liselerde ağırlık verilmesinin gerektiği ifade edilebilir. Ayrıca Aktaş (2011) gelir düzeyi yüksek olan, spor yapan ve hobi faaliyeti olan öğrencilerin benlik saygısının daha yüksek olduğu sonucunu rapor etmiştir. Bu durumda ergenlerin hem öğretmenleri hem de ailesi tarafından bu tür sportif faaliyetlere yönlendirilmelerinin benlik saygılarının gelişimi açısından yararlı olabileceği düşünülebilir. Yine ebeveynleri demokratik, destekleyici ve güven verici davranışlara sahip olan ergenlerin benlik saygıları daha yüksek olduğu araştırmalarla (Erdoğan ve Uçukoğlu, 2011; Sarı, 2007; Sezer ve Oğuz, 2010) ortaya konduğundan okullarda, aileler ve öğrencilere yönelik demokratik tutum geliştirme eğitimleri ve seminerleri düzenlenebilir. Özellikle ortaokul ve lise dönemindeki ergenler için karakter gelişimi, iletişim, duygu yönetimi ve empati gibi temel yaşam becerilerini konu edinen eğitimlerin okul müfredatına adapte edilmesi sağlanabilir.

ETİK METNİ

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir.”

KAYNAKÇA

Akan, Y. (2019). Arkadaş Kıskançlık Ölçeği'nin (AKÖ) geliştirilmesi: Geçerlik güvenirlik çalışması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 133-140.

Aktaş, S. (2011). *9. sınıfta anne baba tutumları ve benlik saygısı arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Aktürk, Ü. ve Aylaz, R. (2013). Bir ilköğretim okulundaki öğrencilerin öz-yeterlilik düzeyleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6 (4): 177-183
- Arslan, G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlılık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(44), 73-82.
- Aydoğan, D. (2008). *Akademik erteleme davranışının benlik saygısı, durumluluk kaygı ve öz-yeterlilik ile açıklanabilirliği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aypay, A. (2010). Genel Öz-yeterlilik Ölçeği'nin (GÖYÖ) Türkçe'ye uyarlama çalışması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(2), 113-131.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- Bandura, A. (1997). *Self-efficacy: The exercise of control*. New York: W.H. Freedman and Company.
- Baumeister, R. F. (1993). *Identity, self-concept and self esteem*. Robet Hogan, John Johnson and Stephen Briggs (Ed.) *Handbok of Personality Psychology* (681-710). California: Academic Press.
- Ceylan, İ. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve duygusal öz-yeterlilik düzeylerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Coleman, J. ve Hendry, L. B. (1999). *The nature of adolescence*. London: Routledge.
- Coopersmith, S. (1974). *The antecedents of self-esteem*. San Francisco: W.H.Freeman.
- Çankaya, B. (2007). *Lise I. ve II. sınıf öğrencilerinin algılanan benlik saygısının bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çevik Büyükaşahin, G. ve Atıcı, M. (2009). Lise 3. sınıf öğrencilerinin benlik saygılarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 6, (1), 339-352.
- Erdoğan, Ö. ve Uçukoğlu, H. (2011). İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(1), 51-72.
- Eriş, Y. (2013). *Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Evans, J. D. (1996). *Straightforward statistics for the behavioral sciences*. Pacific Grove, CA: Brooks/Cole Publishing.
- Gati, I., Krausz M. ve Osipow, S. H. (1996). A taxonomy of career decision making difficulties. *Journal of Counselling Psychology*, 43, 510-526.
- Işık, Ş. (2017). *Kişilik gelişimi*. (Ed: Şerife Işık: Eğitim Psikolojisi). Ankara: Pegem Akademi.
- Kulaksızoğlu, A. (2004). *Ergenlik psikolojisi* (6. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lightsey, O. R., Burke, M., Ervin, A., Henderson, D. ve Yee, C. (2006). Generalized self-efficacy, self-esteem and negative affect. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 38 (1), 72-80
- Lin, C. H. (2003). *Intergenerational parallelism of self-efficacy: moderating variables, mediating variables and common antecedents*. Unpublished Doctoral Dissertation, A&M University, Texas.

- Maryam, E., Davoud, M. M. ve Zahra, G. (2011). Effectiveness of life skills training on increasing self-esteem of high school students. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 30, 1043-1047.
- Maşrabacı, T.S. (1994). *Hacettepe üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Moksnes, U., Moljord, I., Espnes, G. ve Byrne, D. (2010). The association between stress and emotional states in adolescents: The role of gender and self-esteem. *Personality and Individual Differences*. 49 (5), 430-435
- Muretta, R. J. (2004). *Exploring the four sources of self-efficacy*. Unpublished Doctoral Dissertation, Tore University International, California.
- Özkoç, A.G. ve Çalışkan, N. (2014). The impact of organizational envy on organizational climate created among employees: An application in accommodation enterprises. *International Journal of Business and Management* 10(1):40-49
- Parrott, W. Gerrod, R. ve Smith, H (1993). Distinguishing the experiences of envy and jealousy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 64.6 906-920.
- Pines, A. (2003). *Aşk ve kıskançlık*. Çev., Canan Yönel. İstanbul: Okyanus Yayınları.
- Ryan, M. P. (2008). The antidepressant effects of physical activity: Mediating self-esteem and self-efficacy mechanism. *Psychology and Health*, 23 (3), 279– 30.
- Sakarya, Ö. (2013). *Ergenlerin ruhsal belirtileri ile duygusal özyeterlik düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sarı, E. (2007). Türk üniversite öğrencilerinin aceleci, araştırmacı ve genel kararsızlık biçimlerinin kendilik saygısı düzeylerine etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7(2), 897-926.
- Sezer, Ö. ve Oğuz, V. (2010). Üniversite öğrencilerinde kendilerini değerlendirmelerinin ana baba tutumları ve bazı sosyo demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18(3), 743-758.
- Smith, G. J. (2007). *Parenting effects on self-efficacy and self-esteem in late and how those factors impact adjustment to college*. Paper Presented at the Annual Meeting of the Eastern Psychological Association (23–25 March). Philadelphia.
- Suner, E. (2000). *Farklı liselerdeki ergenlerin benlik saygısı, akademik başarı ve sürekli kaygı düzeyi arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Tatlılıoğlu, K. (2014). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 150-170.
- Telef, B. B. (2011). *Özyeterlikleri farklı ergenlerin psikolojik semptomlarının incelenmesi*. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Telef, B. B. ve Ergün, E. (2013). Self-efficacy as a predictor of high school students subjective well-being. *Kuramsal Eğitim Bilim Dergisi*, 6(3), 423-433.
- Telef, B.B. ve Karaca, R. (2011). Ergenlerin öz-yeterliklerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 499-518.
- Temel, Z. F. ve Aksoy, B. A. (2001). *Ergen ve gelişimi - yetişkinliğe ilk adım*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Tetik, H. T., Ataç, L. O. ve Köse, S. (2019). Özyeterlilik algısı ile kendini sabotaj eğilimi arasındaki ilişkide benlik saygısının aracı rolü. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(1), 17-29.
- Uyanık Balat, G. (2003). *Ergen çocuklukta benlik saygısının gelişimi ve önemi. Erken çocuklukta gelişim ve eğitimde yeni yaklaşımlar.*(Ed. M. Sevinç) İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Vardarlı, G. (2005). *İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin öz-yeterlilik düzeylerinin yordanması.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Willemse, M. (2008). *Exporing the relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of worcester.* Unpublished Master of Art Thesis, University of Stellenbosch, Matieland.
- Wilkinson, R. B. (2004). The role of parental and peer attachment in the psychological health and self-esteem of adolescents. *Journal of Youth and Adolescence*. 33 (6), 479-493.
- Yenidünya, A. (2005). *Lise öğrencilerinde rekabetçi tutum, benlik saygısı ve akademik başarı ilişkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

ETİK KURUL İZİNİ

Araştırma için Muş Alparslan Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 27/11/2019 tarihli ve 10 sayılı toplantısında alınan 3 numaralı kararı ile etik kurul izni alınmıştır.

Evrak Tarih ve Sayısı: 03.12.2019-E.16658



T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu



Sayı : 10879717-050.01.04
Konu : Kurul Kararı

EĞİTİM FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

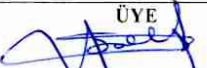

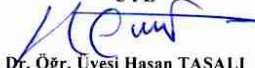
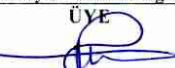



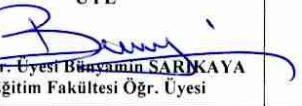
İlgi : 07/11/2019 tarihli ve E.15430 sayılı yazımız.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 27/11/2019 tarihli ve 10 sayılı toplantısında alınan 3 numaralı kararı ve değerlendirme formu yazımız ekinde sunulmuştur. Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

e-İmzalıdır
Prof. Dr. Cevad SELAM
Kurul Başkanı

Ek:
1- Kurul Kararı (1 sayfa)
2- Değerlendirme Formu (1 sayfa)

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 27/11/2019	Toplantı Sayısı: 10	Karar Sayısı: 19
<p>Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Prof. Dr. Cevad SELAM başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır.</p> <p>KARAR-3: Eğitim Fakültesi Dekanlığının 07/11/2019 tarihli ve E.15430 sayılı yazısı okundu ve ekleri incelendi.</p> <p>Yapılan incelemeler sonucunda; Üniversitemiz Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalında görev yapmakta olan Dr. Öğr. Üyesi Yunus AKAN'ın "Ergenlerde Arkadaş Kıskançlığı, Özyeterlik ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" konulu araştırması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Eğitim Fakültesi Dekanlığına bildirilmesine,</p> <p style="text-align: center;">Oy birliği ile karar verildi.</p>		
<p>BASKAN</p> <p>Prof. Dr. Cevad SELAM Rektör Yardımcısı</p>		
<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Prof. Dr. Harun POLAT Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi</p>	<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Doç. Dr. Hüseyin KÖRKOCA SBF Öğr. Üyesi</p>	<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Hasan TASALI SBF Öğr. Üyesi</p>
<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Recep YILMAZ İİF Öğr. Üyesi</p>	<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SALMAZEM İslami İlimler Fakültesi Öğr. Üyesi</p>	<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Demet DENİZ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi</p>
<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Sedat KARDAS Fen Edebiyat Fakültesi Öğr. Üyesi</p>	<p>ÜYE</p> <p></p> <p>Dr. Öğr. Üyesi Bayram SARKAYA Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi</p>	

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	"Ergenlerde Arkadaş Kıskançlığı, Özyeterlik ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	07/11/2019
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	27/11/2019
Karar tarihi	27/11/2019

SONUÇ

1.	<input checked="" type="checkbox"/> Kabul
2.	<input type="checkbox"/> Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	<input type="checkbox"/> Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırmayla doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları.

Başkan
Prof. Dr. Nevad SELAM

Üye
Doç. Dr. Hanife ÖRKOCA

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Hasan TASALI

Üye
Prof. Dr. Harun POLAT

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Recep YILMAZ

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet SALMAZEM

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Demet DENİZ

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Sedat KARDAŞ

Üye
Dr. Öğr. Üyesi Bünyamin SARIKAYA